

๘. จงเอาชนะ ความรู้สึกแข่งดี

○ สารัมภะ คือ แข่งดี

สารัมภะ ท่านแปลว่า “แข่งดี” ความหมายของคำว่า “แข่งดี” เป็นคนละอย่างกับ “ตีเสมอ” เมื่อพูดถึงตีเสมอ จะได้รับความรู้สึกถึงความไม่มีสัมมาการะะ ไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง หยาบคาย ส่วนแข่งดี เป็นเพียงความทะเยอทะยานที่อาจประกอบด้วยขาดอุปกิเลส ข้อยริษยาด้วยได้ ไม่ถึงกับแสดงความหยาบคาย ขาดสัมมาการะะ เช่นตีเสมอ

○ ความแข่งดี ให้ความร้อนทั้งใจและกาย

แต่ถึงเช่นนั้น ความแข่งดีก็เกิดจากความคิดปรุงแต่งที่ไม่ดี ให้ความร้อนแก่ตนเองก่อน ซึ่งเป็นเรื่องของใจ ต่อไปก็จะ เป็นเรื่องของกายและวาจา เมื่อต้องการแข่งดีกับผู้ใดก็จะต้องพูดต้องทำ เพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งหมาย อันจะเป็นการ พุศุการทำให้ไม่เลือกความควรไม่ควร หรือความถูกความผิด เพราะมีความต้องการแข่งดีเท่านั้น เป็นเหตุผลักดัน ไม่มี เหตุผลอื่น อาจเอาชนะความรู้สึกแข่งดีได้

○ เมื่อความรู้สึกแข่งดีเกิดขึ้นกับผู้ใด ความรู้สึกถูกผิดของผู้นั้น ย่อมดับไป

เมื่อความรู้สึกแข่งดีเกิดขึ้นกับผู้ใด ความรู้สึกถูกผิดของผู้นั้น ย่อมดับไป ปัญญาก็ไม่พอจะพิจารณา เป็นความมีดไป

หมด ความแ่งดีจะไม่เกิด

ถ้าไม่มีความคิดปรุงแต่งขึ้นมา ว่าทำไมเขาจะต้องสำคัญกว่าเรา ใหญ่กว่าเรา ดังกว่าเรา เราจะต้องสำคัญว่า ใหญ่กว่า
ดังกว่าเขา เราจะต้องสำคัญว่าใหญ่กว่า ดังกว่าให้ได้ และความคิดปรุงแต่งเช่นนี้ จะประกอบพร้อมด้วยความขุ่นเคือง
จิตใจ หมายมั่นจะต้องกดอีกฝ่ายหนึ่งให้ต่ำลงกว่าตนให้จงได้

นี่คือความแ่งดีที่ไม่ใช่ความดี ก่อนถึงเวลาที่จะสมดังมั่นหมาย ซึ่งอาจไม่ถึงเวลานั้นเลยก็ได้ ความคิดปรุงแต่งเพื่อ
แ่งดีจะไม่หยุดยั้ง จะยังให้ร้อนระอุ ให้มีคัมภีร์ด้วยควันไฟของ ความมุงมั่นแ่งดี เป็นอีกหนึ่งของเครื่องพรางความ
ประภัสสรแห่งจิตที่เป็นสมบัติล้ำค่าของทุกคน

อันผู้ที่เกิดความคิดปรุงแต่งเพื่อแ่งดีนั้น ย่อมเป็นผู้ไม่มีความมั่นใจในตนเองว่ามีความดีอยู่แล้ว เช่นคนดีทั้งหลาย
ทำนองเดียวกับคนมีปมด้อย นี่มิได้หมายความว่าให้อินดี พอใจ จะคืออยู่เท่าที่เป็นตลอดไป

○ การเพิ่มพูนความดียิ่งทวีความเป็นสุข ส่วนความแ่งดีมีแต่จะทวีความร้อนร่ำ มีคัมภีร์

ความดีเป็นสิ่งที่ควรเพิ่มพูน ไม่หยุดยั้ง แต่การเพิ่มพูนความดี ยิ่งวันยิ่งทวีความเยือกเย็นเป็นสุขสว่างไสวในจิตใจ การ
แ่งดียิ่งวันยิ่งทวีความร้อนร่ำ มีคัมภีร์

ผู้ใดคิดว่า ตนเองกำลังทำความดี แต่มีจิตใจเร่าร้อน หากความสงบสุขยาก ก็พึงเข้าใจเสียให้ถูกต้องว่า ตนมิได้กำลังทำ
ความดี อาจเป็นเพียงกำลังคิดแ่งดีเท่านั้น

○ ระดับแห่งความคิดแ่งดี

อันความคิดแ่งดีนั้น มีมากมายหลายระดับ ถ้าคิดแ่งดีกับผู้มีระดับไม่แตกต่างจากตนมากนัก ความเร่าร้อนจาก
ความคิดนั้นก็จะไม่มากมาย ไม่ผลัดดันให้ปวดให้ทำอย่างรุนแรง เลวร้ายมากมาย

แต่ถ้าคิดแ่งดีกับผู้มีระดับ แตกต่างจากตนมากเพียงไร ความเร่าร้อนก็จะรุนแรงมากมายเพียงนั้น ผลัดดันให้ปวดช้ำ
ทำช้ำ วางแผนช้ำ เพื่อดำเนินไปสู่ความสำเร็จของตน อันผลที่ได้จากการแ่งดีนั้น แม้เจ้าตัวผู้คิดแ่งดีจะถือว่าเป็น
ผลดี แต่ความจริงมิใช่

ความคิดแ่งดี เน้นความคิดที่ไม่ดี ท่านจึงจัดเป็นอุปกิเลสที่จะปิดกั้นความประภัสสรแห่งจิต และจิตที่ปรากฏความ
ประภัสสรนั้น เป็นสิ่งหาว่ามีได้อย่างแท้จริง จิตที่ปรากฏความประภัสสรเต็มที่ให้เจ้าของเห็นประจักษ์แก่ตัว ย่อมเป็น
ความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง

○ หยุดความคิดปรุงแต่งความแ่งดีเสีย ถ้าปรารถนาจะได้มีโอกาสเห็นจิตที่ประภัสสร

เมื่อใดเกิดความคิดปรุงแต่งขึ้นมาว่า เขาต้องดีกว่าเราไม่ได้ เมื่อนั้นให้รู้ว่านั้นคือ กำลังคิดแ่งดี ซึ่งไม่ใช่ความถูกต้อง
เป็นความผิด ความไม่ชอบ พึงพยายามหยุดความคิดนั้นเสียให้ได้ ถ้าปรารถนาจะได้มีโอกาสเห็นจิตที่ประภัสสรของ
ตนคือ มีโอกาสได้พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงนั่นเอง

○ มานะ คือ ถือตัว

มานะ ท่านแปลว่า “ถือตัว” มานะที่เป็นอุปกิเลสมีได้หมายถึงความพยายาม ความตั้งใจจริงเป็นความดี แต่มานะ ความถือตัวเป็นความไม่ดี อย่างไรก็ตามต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องว่า ความถือตัวที่ไม่ดีนั้นเป็นคนละอย่างกับความถูกต้องในการวางตัว

แม้ว่าการวางตัวอย่างถูกต้องบางทีจะเหมือนเป็นถือตัว แต่ความจริงไม่เหมือนกัน ความไม่ถือตัวมิได้หมายถึงอะไรก็ได้ ใครจะปฏิบัติต่อตนผิดอย่างไรก็ได้ หรือตนจะปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ได้ ไม่เช่นนั้น สมมติบัญญัติยังมีอยู่ ความถูกต้องตามสมมติบัญญัติต้องรักษาไว้ ต้องระวังให้ถูกต้อง

ไม่ว่าจะถือตัวเป็นผู้ไม่มีมานะความถือตัว คือผู้ต้องยอมให้ผู้น้อย ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ หรือไม่ใช่จะถือว่าผู้ไม่มีมานะความถือตัวก็คือ แม้ตนจะเป็นผู้ใหญ่ก็อ่อนน้อมต่อผู้น้อย ราวกับเป็นผู้น้อยยิ่งกว่า

○ ใจที่อบรมถูกต้องตามธรรมนั้นแหละ เป็นใจที่ไม่มีมานะ...ความถือตัว

มานะความถือตัวเป็นเรื่องของใจ ใจที่อบรมแล้วอย่างถูกต้องตามธรรมของพระพุทธศาสนานั้นแหละที่ไม่มีมานะถือตัว ส่วนการแสดงเป็นไปอย่างเหมาะสมกับสมมติบัญญัติ ที่ผู้เข้าใจไม่ถูกเพียงพออาจเห็นเป็นมานะได้ จึงเป็นเรื่องเฉพาะตนอย่างแท้จริงและต้องเป็นความรู้สึกลักษณะจริงใจของตนเองด้วยว่า ตนเองมีมานะเพียงไร

ไม่ว่าปฏิบัติอย่างหนึ่งและปกปิดความจริงใจบอกว่าใจไม่มีมานะ ปฏิบัติเพื่อความเหมาะสมเท่านั้น การยอมรับกับตนเองอย่างถูกต้องอย่างจริงใจนั้นแหละสำคัญ

○ ทางเกิดของมานะ...ความถือตัว

มานะความถือตัวจะเกิดก็ต่อเมื่อคิดปรุงแต่งว่าเราต้องถือตัวเราไว้ เพราะเราดีกว่าเขา เดียวเขาจะนึกว่าเราเป็นคนระดับเดียวกับพวกเขาจะดูถูกได้ และก็จะคิดปรุงแต่งยึดยาวต่อไปในการทำงานนี้ได้อีกมากมาย

ยิ่งคิดปรุงแต่งไปในการทำงานดังกล่าวมากอีกเท่าไร มานะถือตัวก็จะยิ่งมากขึ้นแรงขึ้นเพียงนั้น ให้ความสับสน วุ่นวาย ความร้อนความมืดแห่งสติปัญญาพรางความประภัสสรแห่งจิตเพียงนั้น

ความคิดปรุงแต่งเป็นเหตุให้เกิดมานะความถือตัวจึงต้องระวังความคิดปรุงแต่งให้ดีที่สุด พยายามยับยั้งที่จะไม่ให้ความคิดปรุงแต่งให้มากที่สุด เมื่อบังคับไม่ได้จริงแล้วก็พึงพยายามอย่าคิดปรุงแต่งที่จะทำให้เกิดอุปกิเลส เช่นมานะถือตัว เป็นต้น

○ อติมานะ คือ ดูหมิ่นท่าน

อติมานะ ท่านแปลว่า “ดูหมิ่นท่าน” ก็เข้าใจได้ชัดแล้วว่าความรู้สึกละการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นไม่ใช่สิ่งดี เป็นที่ตำหนิของคนทั่วไป ดูหมิ่นกับดูถูกก็ท่านเองเดียวกัน ผู้ที่คิดดูหมิ่นหรือแสดงอาการดูหมิ่นผู้อื่นก็ต้องเริ่มจากความคิดปรุงแต่งว่าผู้อื่นต่ำต้อยกว่าตนต่างๆ

เป็นต้นว่า ฐานะความรู้ความสามารถ ชาติตระกูล เมื่อเกิดความคิดปรุงแต่งเช่นนี้ขึ้น ต้องพยายามหยุดให้ได้ จึงจะไม่เกิดความรู้สึกดูหมิ่นติดตามมา เปรียบดังพัดพามอกควันที่เริ่มขึ้นมิให้ผ่านเข้าปิดบังความประภัสสรแห่งจิตเพิ่มขึ้นกว่าที่มีอยู่เพราะความคิดปรุงแต่ง อันเป็นอุปกิเลสข้ออื่นๆ

○ ความคิดดูหมิ่นท่าน ป้องกันได้ด้วยการตั้งใจทำดี

ผู้มีความรู้ความสามารถหรือสติปัญญาหรือฐานะชาติตระกูล รู้แน่ในความเป็นจริงเช่นนั้นของตน จักไม่ทะนงเห่อเหิมเห็นตนวิเศษกว่าผู้ใดผู้หนึ่งแล้วดูหมิ่นผู้อื่น

ผู้ไม่มีสมบัติดังกล่าว แต่ปรารถนาจะให้เขายกย่องว่ามี นั่นแหละที่จะคิดปรุงแต่งไปต่างๆ นานาว่า คนนั้นคนนี้ต่ำต้อยกว่าตน แล้วก็ดูหมิ่นเขาแสดงออกให้ปรากฏ จะแก้ไขได้ด้วย การยอานัตนไปเปรียบกับผู้อื่น

ตั้งใจทำดีเท่านั้น นั่นแหละจึงจะมีโอกาสเพิ่มขึ้นที่จะได้พ้นทุกข์ ได้ประจักษ์ชัดเจนในความประภัสสรแห่งจิตตน

○ มทะ คือ มัวเมา

มทะ อุปกิเลสข้อ ๑๕ ท่านแปลว่า “มัวเมา” คนเมาเหล้าจนไม่มีสติ สามารถทำความคิดได้โดยไม่รู้ตัว ผู้มัวเมาที่เป็นเช่นเดียวกัน ความหลงในลาภยศสรรเสริญสุข หรือความหลงในรูปเสียงกลิ่นรสโภภะ จนลิ้มความถูกความควร

คือความมัวเมา นี้ เป็นอุปกิเลสที่เกิดขึ้นจากความคิดปรุงแต่งให้เพเลิดเพลิน เห็นลาภยศสรรเสริญสุขเป็นความสำคัญที่สุดสำหรับชีวิต จึงทำทุกสิ่งได้ไม่ว่าถูกหรือผิดควรหรือไม่ควรเพื่อให้ได้ดั่งมา

○ ความมัวเมาเกิดขึ้น ความเสื่อมเสียย่อมตามมา

คนเมาเหล้าเมื่อสร้างเมาแล้วยังมีโอกาสที่จะมีภาวะฐานะเช่นเดิมได้ แต่คนเมาลาภยศสรรเสริญสุขไม่มีโอกาสเช่นนั้น เมื่อความมัวเมาเกิดขึ้นแล้ว ความเสื่อมเสียย่อมเกิดตามมา ทั้งในความรู้ความเห็นของคนอื่นทั้งหลาย

โดยเฉพาะความรู้สึกนึกคิดของตัวเองจะมีมัวปิดบังความประภัสสรแห่งจิตได้ และความคิดปรุงแต่งว่าดีว่าสนุกว่าสบายนั่นเอง ทำให้คิดทำให้มัวเมาให้ปรารถนาต้องการ ผู้มีปัญญาจึงพยายามหยุดความคิดปรุงแต่งนั้น เพื่อให้พ้นจากความมัวเมา เพื่อให้ปรากฏความประภัสสรแห่งจิต

○ ปมาทะ คือ เลินเล่อ

ปมาทะ อุปกิเลสข้อ ๑๖ ท่านแปลว่า “เลินเล่อ” คือประมาทนั่นเอง ความประมาทเลินเล่อก็เกิดจากความคิดปรุงแต่ง เช่นกันเพียงง่าย ๆ คือคิดปรุงแต่งว่าไม่เป็นไรเท่านั้นที่ประมาทได้แล้ว ที่ชอบคิดกันก็คือไม่เป็นไรเรามีบุญมากหรือไม่เป็นไรเราไม่ได้ทำไม่ดี หรือไม่เป็นไรเราต้องสบายไปทุกชาติ ดังนี้ เป็นต้น

○ ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย แก้ได้ด้วยการ อย่าคิดว่า “ไม่เป็นไร” ไปเสียหมด

นี่คือประมาทที่ท่านกล่าวว่า เป็นทางแห่งความตาย ที่ชัดเจนๆ ก็คือความมัวเมาบังปัญญา บังความประภัสสรแห่งจิต จึง
พึงทำลายความประมาทเลินเล่อเสีย ด้วยวิธีอย่าคิดปรุงแต่งว่า ไม่เป็นไร ไปเสียหมด